

1. Az erkölcsi eszmék története. 2. Társadalmi erkölcsstan. 3. A béke és háború filozófiája. VII. A békéről és háborúról szóló általános tanulmányok. VIII. Különböző iratok, 1. Gyűjtemények. 2. Tanulmányok, röpiratok. 3. Egyházi beszédek. 3. Előadások és beszédek. 4. Feliratok, kérvények, levelek, manifesztumok stb. IX. Időszaki kiadványok. 1. Folyóiratok. 2. Évkönyvek. 3. Almanachok. X. Intézmények. 1. Interparlamentáris szövetség. 2. A norvég parlament Nobel-bizottsága. 3. Nemzetközi békeegyesület (Monaco). 3. Nemzetközi állandó békeiroda (Bern). XI. Béke-egyesületek. 1. Nemzetközi szövetségek. 2. Nemzeti egyesületek. XII. Békekongresszusok. 1. Világkongresszusok. 2. Nemzeti kongresszusok. XIII. Múzeumok és kiállítások. XIV. A béke-mozgalom története. 1. Egyetemes történet. 2. Egyes nemzetek. 3. Életrajzok. XV. A béke és a felekezetek. XVI. A béke és a közgazdasági és társadalmi kérdések. 1. A társadalom és a béke. 2. A közgazdaság és a béke. 3. A pénzügy és a háború. 4. Különböző gazdasági problémák. 5. Szociálistmus és háború. XVII. A béke és a közoktatás. 1. Tankönyvek. 2. Olvasókönyvek. 3. Gyermek-katonák. XVII. A nők és a béke. XIX. A szépművészet és a béke. 1. Festészet. 2. Zene. XX. Pacifista irányzatú szépirodalom.

Az 1912. április 1-én lezárt anyaghoz gondos név- és tárgymutató készült. A magyarországi békemozgalom teljesen elégtelenül van képviselve a gyűjteményben. Az interparlamentáris szövetség magyar osztályának volna a feladata e hiány pótlásáról gondoskodni olyképp, hogy összeállíttatná a békemozgalom magyar irodalmának könyvészetét s beszerezve ennek alapján a műveket, azokat ajándékképp átengedné a kristiániai intézetnek.

G. P.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLEJE.

La bibliofilia. XIV. évfolyam. 10—11. szám (1913. január—február):
 A. BOINET: Le psautier de Paul III. conservé à la Bibliothèque nationale de Paris. (Léon DOREZ-nek a III. Pál pápa zsoltáros könyve miniatúráit reprodukáló kiadását ismerteti, összefoglalva a tudós szerző kutatásainak eredményeit, melyek szerint a lodèvei Vincent RAYMOND volt a miniatúrokat mestere.) — G. BOFFITO és P. NICCOLARI: Bibliografia dell' aria. (E meteorológiai könyvészet II. része, mely az Aguglia—Alberti L. B. nevek közé fogható anyagot öleli föl.) — Enrico CELANI: Manuziana. (RENOUARD: Annales de l'imprimerie des Aldes 3. kiadásának egy példányát ismerteti, mely egykor Anicio BONUCCI di Fano tulajdonában volt, aki 43 lapra terjedő kéziratot *supplemento*-val egészítette ki.)

szította ki. CELANI egész terjedelmében közli e függelékét. A jelen első rész 29 adalékot tartalmaz.) — Decio DECIA: La prima edizione delle Risposta all'Apologia di Tasso dell'Infarinato Primo e i suoi veri stampatori. (TASSONAK a *Gerusalemme liberata*-t védelmező Apológiájára Leonardo SALVIATI Infarinato primo álnéven adott *Risposta*-ja eddig, mint Carlo MECCOLI és Silvestro MUGLIANI firenzei kiadványa szerepelt. CELANI kimutatja levéltári adatok alapján, hogy e kiadvány két változata közül az egyiket Filippo e Jacopo GIUNTI könyvkereskedő-cég adta ki.) — L. ZAMBRA: Corriere d'Ungheria. (Ismerteti folyóiratunk múlt évi 3. és 4. számát, s ennek alapján a SZÉCHÉNYI-könyvtár és a Fővárosi könyvtár 1911., továbbá a budapesti egyetemi könyvtár 1909. évi működését. A *Magyar Minerva* IV. évfolyama alapján adja a könyvtárak terjedelméről szóló statisztikát.) — A. VALGIMIGLI: British courier. (Dr. AXON nyomán ismerteti a SOMMARIVA *Béka-egérharc* fordítása 1470. évi veronai kiadásához fűződő problémákat. Ugyane szerző egy előadása nyomán szól B. IWINSKI számításairól, amelyek szerint az 1908-ig sajtó alól kikerült könyvek száma 10,378.365. E nagy termésből az 1468. évre 466 kötet, míg az 1908-ik évre 190.000 kötet esik. 1908-ban a könyvtermelés terén számbelileg Japán vezetett, 36.046 kötettel. Edward MEYER nyomán méltatja az Elephantine szigetén talált papiruszok tudományos értékét s egyéb források nyomán más egiptomi könyvmaradványokról is megemlékezik. — A *Times* nyomán értékeli a *Novum testamentum latine secundum editionem Sti Hieronymi* Henry I. WHITE által sajtó alá rendezett kiadását. — Végül több apróbb referátum egyes kéziratokról, könyvillusztrációkról stb.) — I. M.: American courier. (Beszámoló William D. DULLES, a *Titanic* hajón szerencsétlenül járt philadelphiai bibliofil könyvtárának dec. 10. és 12. napjain történt árveréséről. 1000 dollárnál nagyobb összegben keltek el a következő darabok: *The annuals of sporting and fancy gazette*, London, 1822—25., 13 köt.; az egyetlen ismert teljes példány, a gyűjtemény legmagasabb áron elkelt darabja: 2000 \$; *Caricature magazine*, London, 1807—16. 5 köt.; egyetlen teljes sorozat: 1325 \$; *The sporting magazine*, London, 1793—1870., 156 köt.: 1525 \$.) — Hugues VAGANEY: Les romans de chevalerie italiens d'inspiration espagnole. (Az *Amadis di Gaula* XIII. könyve első részének 1584. évi *editio princeps*éről a XXXVI. fejezetig.) — 12. szám (március): Umberto CASSUTO: Alcuni manoscritti ebraici della libreria Olschki. (1. Pentateuch. XV. sz. hártya. 2. Hagiografusok és Jób-kommentár XV. sz. hártya. 3. Machzor, I. rész. XV. sz. hártya. 4. Machzor, II. rész. XV. sz. hártya. 5. Héber naptár az 5225. [1464/65.] évre. Hártya.) — A. BOINET: Courier de France. (Rövid beszámolók az Académie des Inscriptions et des Belles-Lettres s egyéb tudományos társulatok üléseiről; lapszemle a szakfolyóiratok cikkeiről; rövid hírek a párisi könyvtárak életéből. Az árverési hírek közt kiemelő az 1757-ben Párisban nyomtatott *Office de La Sainte Vierge*, egyetlen nagy papirosra nyomtatott példánya, BOUCHER 8 eredeti rajzával, DERÔME kötésében; ára 36.000 frank.) — Aldo SORANI: Nuove pubblicazioni riguardanti la bibliografia (meglehetősen hiányos könyvészet). — 10—12. szám: Carlo FRATI: Bolletino bibliografico Marciano. (Rövid ismertetések a velencei szent Márk-könyvtár tulajdonában lévő kéziratokkal és nyomtatványokkal foglalkozó kiadványokról.

Folytatás: 211—228 sorszámok.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (38. SERENIUS Q. *Medicinale carmen*. H. é. sz. 39. *Constitutiones episcopatus Lunensis Sarzanensis*.)

Revue des bibliothèques. XXII. évfolyam. 10—12. szám (1912. október-december): W. M. LINDSAY: The old script of Corbie, its abbreviation symbols. (Szerző TRAUBE nyomán corbiei régi íráson a corbiei scriptoriumban a VIII. sz. végén és a IX. sz. elején használatos tipust érti. Itt elsősorban a LOEW által corbiei ab-típusnak nevezett változatot vizsgálja, melynek összes emlékeit felsorolja előfordulásuk betűrendjében, azután a rövidítések jegyzékét adja megfelelő feloldásuk kíséretében.) — R. FOULCHÉ-DELBOSC: Manuscrits hispaniques de bibliothèques dispersées. (A sort egy a közlő tulajdonában lévő XVIII. sz. katalógus nyitja meg, melynek sem helye, sem volt tulajdonosa nem ismeretes. Ez első közlemény 409 címet tartalmaz.) — Julian PAX: Archivo general de Simancas. Secretaria de Estado. Catalogo de los documentos de las negociaciones de Flandes, Holanda y Bruselas 1506—1795. (E második közlemény¹ a Flandriára vonatkozó iratokat sorolja fel az 1591—1626. évekből.) — G. LEFREUX: Les travaux sur l'histoire de l'imprimerie. (E címen a folyóirat egy új rovatot nyit az újabb nyomdásztörténeti cikkek kritikai ismertetésére.)

The library world. XV. kötet. 73. szám (1912. július): A form of work sheet for libraries of medium size. (A középnagyságú könyvtárak személyzetének ellenőrzésére szolgáló napló egy formáját ajánlja.) — George FRY: Summer interchange of assistants. (Abból indulva ki, hogy az angol könyvtári asszisztenseknek mily rövid a vakációja, fölveti az eszmét, vajjon nem volna-e helyes, ha a tengerparti, kisvárosi könyvtárak tisztviselői néhány hétre cserélnének nagyvárosi kollégáikkal. Amazok ily módon jó levegőhöz jutnának, emezek pedig betekintést nyernének egy nagyobb könyvtár belső életébe.) — W. Munro MACKENZIE: Impressions of american libraries. (Szerző amerikai beszámolójának kivonata.) — W. G. HAWKINS: The Library Association examinations. (A könyvtárvizsgáknál hibáztatja, hogy nincsenek fokozatok s ajánlja a könyvtári szakvizsga hármas tagozását: előzetes, közép és végső fokra. Az előzetes vizsgán az általános, elemi ismeretekből kérdeznék ki a jelöltet. A közép- és végső fokon a szaktárgyak 3—3 csoportját különböztetné meg: I. Katalógizálás és osztályozás. Középfokon elmélet. Végső fokon gyakorlat. II. Könyvtártörténet, szervezés és ügykezelés. Itt a középfokra esnek a könyvtárak története, a könyvtárakra, múzeumokra és képtárakra vonatkozó törvények, komiték és pénzügyek, könyvvásárlás stb. A végső fok tárgyai volnának az épület és felszerelés, a főosztályok ügymenete, a speciális osztályok, az olvasók segédeszközei, a tisztviselői kar, szabályok és rendeletek. III. Irodalomtörténet és gyakorlati könyvészet. Középfokon: általános irodalomtörténet, a papirgyártás, könyvnyomtatás, illusztrálás, szerzőség, kiadói tevékenység és könyvelés története, a könyv kollacionálása és leírása. Végső fokon az irodalomtörténet egy bizonyos korszaka, a jó könyv-kiállítás kellékei, könyvészetek

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle. 1912 : 367. l.

összeállításának módja, a kézikönyvek ismerete, könyvek megválogatása, valamely tárgyról szóló válogatott könyvészet készítése.) — 74. szám (augusztus): *Historical account of the library of the Royal Society of Medicine.* (Az angol királyi orvosegyesület könyvtárának alakulása az egyesület első idejébe — 1805—1807. körülre — tehető. Az első könyvtári bizottság 1808-ban küldetett ki s gyarapításra 1812-ben szavaztak meg először 200 fontot. Az első katalogus 1816-ban jelent meg. A második, mely már 17.000 kötetről számol be, 1856-ból való, míg a harmadik, mely szerzők és tárgyak szerint is felsorolja a könyveket, 1879-ben került ki a sajtó alól 600 £ költséggel. A könyvtár ekkor 31.000 kötetet számlált. A könyvtár többször költözködött, legutóbb 1911-ben, amikor az egyesület háromemeletes új palotája elkészült. A könyvtár az első emeletet foglalja el. A főterem, mely olvasóhelyiségül és könyvraktáruul is szolgál, 110 láb hosszú és 28 láb széles. A könyvtárban 200.000 kötet fér el.) — 73—74. szám: Maurice H. B. MASH: *The classification of technology.* (A technologia v. i. alkalmazott természettudományok osztályozásánál, ha tényleg gyakorlati célokat kívánunk szolgálni, egész saajtszerűen kell eljárni. Az a fődolog, hogy a gyakorlat és a tudomány [elmélet] közti kapcsolatot mindig feltüntessük. Az új találmányok és az új eljárások folyton megzavarják a már megállapított rendet s a technológiai szakrendszernek olyannak kell lennie, melybe minden változás beilleszthető legyen. Ily szempontokból összehasonlíttja CUTTER, DEWEY és BROWN rendszereit s az utóbbit tartja a legsikerültebbnek. De persze szerző nem éri be ennyivel s egy technikai szakkönyvtár számára a három említett rendszerből egy negyediket kombinál.) — 75. szám (szeptember): William WILSON: *Impressions of the Liverpool conference.* (Rövid beszámoló az angol közkönyvtárak liverpooli értekezletén elhangzott felolvasásokról). — Frank HAIGH: *The library column.* (A könyvtár népszerűsítése érdekében nagy szolgálatot tehet a helyi lapok igénybe vétele. Halifaxban az összes lapok hétfői száma ingyen enged át egy hasábot a könyvtár számára. A könyvtár e helyet újdonságok jegyzetes jegyzékének közlésére, a legújabb szépirodalomra vagy egyes közérdekű tárgyakra vonatkozó irodalom ismertetésére, a könyvtári szabályok közlésére és így tovább használja föl s igen szép eredményeket ér el a könyvtár népszerűsítése érdekében.) — 76. szám (október): *The Middlesbrough public library.* (Rövid leírása a 18.000 £ költséggel épült s 1913. májusában megnyílt központi könyvtárnak.) — Maurice J. WRIGLEY: *Enquiry assistants.* (KIRBY cikkével szemben kifejti, hogy a járatlan olvasókat fölvilágosító külön tisztviselő alkalmazása fölösleges pénz pazarlás. Az útbaigazítást a rendes alkalmazottak is elvégezhetik folyó munkájukra háramló minden nagyobb kár nélkül.) — 74—76. szám: W. C. Berwick SAYERS és James D. STEWART: *The card catalogue.* (Az esetben, ha a tárgykatalogus nem a szakrendszer beosztását követi, hanem a tárgyak betürendjében sorakoztatja a kataloguscédulákat, jó szolgálatot tesz az American Library association 400 lapra terjedő címszó jegyzéke. A szak szerint kezelt katalogusokhoz az illető szakrendszer tárgymutatóját is kell csatolni, de ez csakis nagy könyvtáraknál van

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle. 1912 : 373. l.

helyén, míg a kis könyvtárak leghelyesebben teszik, ha maguk készítene a könyvkészlet terjedelmének megfelelő mutatót. A keresés megkönnyítésére szolgálnak a különböző című és szövegű vezérlapok is, melyek a cédulajegyzéket apróbb egységekre bontják. Befejezésül szerzők kifejtik, hogy miért a cédulakatalogusé a jövő.) — 77. szám (november): William LAW: The issue of lantern slides. (Az angol könyvesházak közül többnek tetemes diaprojektív-készlete van. Szerző mellett tör lándzsát, hogy felolvasások céljaira a lemezek rendszeres kikölcsönzése is beiktattassék a könyvtárak működési körébe.) — Frank HAIGH: Improving the sheaf catalogue. (A könyvalakban egyesített lapokból álló katalogus egyik hátránya, hogy a tartó hátán igen kis hely van a fölrásra. Szerző azon módozatot ismerteti, mely e hátrány kiküszöbölésére alkalmas.) — 78. szám (december): H. T. C.: A centenary of Edward Edwards. (A modern angol könyvtárügy lelkes előharcosáról szól ez a meglehangú megemlékezés, EDWARDS születésének századik évfordulója alkalmából.) — A. Cecil PIPER: A novel library experiment. (Frank TATCHEL, midhursti káplán, az ottani vasút-állomásokon kis 10—12 kötetet tartalmazó könyvtárakat helyezett el az utazó közönség szabad használatára s csak azt köti ki a szekrény felírásában, hogy az olvasók vagy hozzák vissza személyesen, vagy pedig küldjék vissza postán a kiolvasott köteteket. Állítólag a merész újítás igen jól vált be s a legtöbb könyv ismét visszakerül a könyvszekrénybe.) — William Bramley COUPLAND: Notes on the arrangement of compilation of bibliographies. (Egy bibliografia összeállításánál elsősorban a feldolgozandó anyag terjedelme és természete irányadó. A szerzők betűrendjében elrendezett katalogus, mint irodalmi útmutató teljesen hasznavetetlen, ha csak nincsen megfelelő mutatókkal ellátva. A rendszeres beosztás a leghasznosabb. A főosztályokon belül az alszakokat vagy betűrendben, vagy természetes egymásutánjukban adhatjuk. Az időrendi katalogus előnye, hogy a feldolgozott irodalom fejlődését szemlélteti, de sok hátránya van. A legfőbbek, hogy a szerzők, az egyes tárgyak, sőt ugyanazon mű egyes kiadásai is külön kerülnek egymástól. Ez a rendszer csupán egyetlen mű könyvészeténél ideális. Az országok és nyelvek szerint osztályozott bibliografia csakis szépirodalomnál van helyén. Végül a könyveket kiadási helyük szerint is csoportosíthatjuk, de ez csakis a nyomdászat kezdeteire válik be.) — 76—78 szám: James Duff BROWN: A british library itinary. (Szerzőt sokan keresték meg szakkörökben, hogy adjon útbaigazítást: mely angol könyvtárak érdemesek szakszerű tanulmányozásra. E cikksorozatban BROWN egyes centrumok köré csoportosítva sorolja föl azokat a könyvesházakat, melyek meglatogatása hasznos s röviden megjelöli mindegyik intézetnél, hogy mi a legfontosabb látnivaló. A központok: Liverpool, Birmingham, York, Bristol, London.)

Zeitschrift des Österr. Vereines für Bibliothekswesen. Új folyam.
 III. kötet. 3. szám (1912. október): W. MÜLLER: Das «Meisterbuch» der Olmützer Studienbibliothek. (A *Meisterbuch* ezen példánya, egy gyűjtélkes kötet része, 1460—70. közt íratott és TAULER megterését 1446-ra teszi.) — Ferdinand EICHLER: Vorbildung des wissenschaftlichen Bibliothekars. (A könyvtárosok tudományos kiképzése csakis a nagyobb könyvtárakkal fölszerelt egyetemeken

főállítandó rendes tanszékek útján valósítható meg. Erre a még mindig egyedül álló példa Göttinga, ahol 1886 óta áll fenn ez a tanszék. Az Institut für österr. Geschichtsforschung-ban Moriz THAUSING által 1875—1883. és Karl UHLIRZ által 1888—1902. több ízben tartott könyvtári kurzusok, valamint a párisi École nationale des chartes bibliografiai tanszéke, melyet jelenleg Ch. MORTET lát el, kevésbé felelnek meg a célnak, mert túlságosan egyoldalúak.) — Friedrich Arnold MAYER: Der mittlere Dienst. (A tudományos könyvtárakban kezelőisztű állások létesítését sürgeti a következő teendők végzésére: 1. Kikölcsönzés. 2. Olvasótermi felügyelet. 3. Útbaigazítás a katalógusoknál. 4. Irodai munkálatok. 5. Köteles példányok kezelése. 6. Posta. 7. Duplumok. 8. Növedéki napló. 9. Folytatások. 10. Könyvkötés. 11. Modern munkák katalogizálása. 12. Könyvtári revízió. 13. Statisztika.) — H. v. MŽIK: Zur Frage des Gesamtkataloges. (A porosz egyetemes könyvjegyzékkel szemben a következő kifogásai vannak: 1. nem egyetemes, mert a nem németországi német könyvtárakra nem terjed ki; 2. nem teljes, mert bizonyos könyvcsoportok eleve ki vannak rekesztve belőle; 3. helyesebb volna egyes tudományszakok egyetemes jegyzékét elkészíteni, mert úgy is inkább ily speciális célból használják; 4. előállítása nagyon drága.) — 4. szám (1913. január): Vier Vorträge zur Verwaltungsreform der Bibliotheken. (Az osztrák könyvtárosok egyesületén elhangzott előadások. Jelen füzet tartalmazza H. v. MŽIK elnöki megnyitóját, továbbá F. A. MEYER és O. DOUBLIER előadásait a középfokú könyvtártisztú intézmény megvalósítása érdekében.) — V. THIEL: Zur Geschichte der ehemaligen Hofbibliothek in Graz. (A gráci udvari könyvtárt, mely főállományát II. FERDINÁNDnak köszönhette s melyet valamely udvari tisztviselő kezelt csekély tiszteletdíj ellenében, MÁRIA TERÉZIA oszlatta föl. E könyvtár szakkatalógusát Simon ZEILLER készítette el 1572-ben. Szerző röviden ismerteti ezt az 540 negyedréf lapra terjedő jegyzéket.)

Zeitschrift für Bücherfreunde. Új sorozat. IV. évfolyam. 5—6. szám (1912. augusztus—szeptember): Max OSBORN: Deutsche Buchkünstler der Gegenwart. V. Emil Rudolf Weiss. (A délnémet származású, Badenben 1875-ben született Emil Rudolf WEISS művészi pályája föltűnteti mindazokat a fázisokat, amelyeket a német könyvművészet az utolsó negyedszázadban átélt. Mint grafikus művész a *Jugend*-stílusban kezdi, de fametszetei csakhamar a reneszánsz és japán művészet hatása alá kerülnek. A reneszánsz hatást legvilágosabban LEONARDO műveinek DIEDERICHSNél megjelent kiadásához készült erőteljes címlapja (1904.) mutatja először. Legismertebb motívumai a virág- és gyümölcskosár, mely majd barokk, majd rokokó, majd végül biedermeier jelleget ölt. A címlap mellett mind jelentősebb lesz műveiben a betű, a szedés, a lapdísz, a kötés, szóval a könyv harmonikus egysége. Irott címlapjainak, az öregbetűs címlapszövegek beosztásának tanúsága szerint tökéletesen uralkodik a tipografia terén. Törekvései e téren egy külön betűtípus: a WEISS-fraktur megalkotásában csúcsosodnak ki. E betűtípus megalkotásánál gondosan került minden egyéni cikornyát, de egyúttal az évszázados használat által lerakodott banalitást is és a gótikus forma jellemző vonásait az antiqva betűk jól olvasható világosságával igyekezett egyesíteni. E típust a német klasszikusok «Tem-

pel»-kiadásainál alkalmazták kétségtelen sikerrel. A címlap és szedéstükör beosztásánál, valamint az alkalmazott díszek tekintetében újabb munkáin mind-egyre elhatalmasodott a német könyvművészet klasszikus korszakának, a rokokó-és empire-nak a befolyása. A díszek egyberakására szolgáló apró tipografiai díszek egész fegyvertárát kovácsolta össze ugyanez a motívumokból. Az általa tervezett, finom összbonyomású kötésekben teljes figyelemmel van a technikai követelményekre s a kötés organizmusára. Szerencsés színösszetételek, izléses vasak mérsékelt alkalmazása ajánlják díszkötéseit, de még legegyszerűbb papirkartonásai is igen harmonikusan vannak összeállítva.) — G. A. ERICH BOGENG: Die Bibliothèque du Louvre. (A Louvre-könyvtár a közműn gyűjtögetésének esett áldozatul. Az 1871. május 21-ére virradó éjen dühöngő tűzvész az egész gyűjteményt elpusztította, a kikölcsonzött, vagy kötésre adott darabok s a palota más helyiségeiben őrzött kötetek kivételével. Ezek az Arsénal, illetve a Bibliothéque nationale címéliai közé kerültek. Az ekként elpusztult fényes gyűjtemény alapját A. A. BARBIER vetette meg 1798-ban s fia és utóda alatt több mint 100.000 kötetre növekedett. Eleinte hivatali könyvtár volt, de XVIII. LAJOS óta mint az uralkodók privátgyűjteménye szerepelt s számos ritkaságot tartalmazott. A bekebelezett magángyűjtemények sorát a Collection de Saint-Genis nyitja meg és Ch. MOTTELEY hagyománya rekeszti be.) — Johannes SEMBRITZKI: Einige Ergänzungen zu der Trenck-Bibliographie von Gugitz und v. Portheim. (Apróbb pótlások és helyreigazítások a TRENCK-bibliográfia 4., 14., 16., 75., 78. és 111. számához.) — Fritz Adolph HÜNICH: Neue Wertheriana. (Több adalékot szolgáltat ahhoz, hogy GOETHE regénye, mint motívum, mint szerepel egyes korabeli szépirodalmi termékekben s ismerteti a következő Werther-utánezatokat: *Fritz Preller*, 1782.; *Hans von Metebach*, 1782.; *Auguste und Frederike*, 1786.; *Mamsell Fickchen und ihr Vielgetreuer*, 1785.; *Karl und Elise*, 1787.; *Adölfgen Frixgen und die Parforcepeitsche*, 1792.) — 7. szdm (október): E. EHLERMANN: Eine deutsche Bücherei in Leipzig. (A központi német könyvtár létesítésének gondolata 1874. óta többször kísértett általános óhajnak felel meg. E könyvtár feladata volna minden a német nyelvterületen megjelent könyv, folyóirat, hirlap, füzet és apró nyomtatvány gyűjtése és helyszini használatra bocsátása. Építésénél 100 év szükségleteit tartva szem előtt, öt millió kötet elhelyezéséről kellene gondoskodni s könyvvásárlásra kezdetben évi 120.000 márkát kellene előirányozni. Ha a kiadók 50% árendeményt engedélyeznek, úgy beszerzésre az összeg fele is elegendő, de fenntartási és kezelési költségekre évi 130—140.000 márka kell.) — Hubert RAUSSE: Zur Geschichte der Simpliziaten. (A *Simplicissimus*-utánezatok ismertetése. Ezek: *Viridarium historicum*, 1670.; *Der Simplicianische Welt-Kucker*, 1679., írta Jan REBHU = Johann HUBER, akiről RAUSSE bővebben is megemlékezik; *Dess Frantzöschen Kriegs-Simplicissimi Hochverwunderlicher Lebens-Lauff*, 1682.; ennek folytatása: *Historische, Politische und Philosophische Krieg- und Friedens-Gespräche auf das... 1683. Jahr; Ungarischer oder Dacianischer Simplizissimus*, 1683., mely két részből áll. A második rész címe: *Türkisches Vagant*, 1683. Az első rész 1686-ban újra megjelent s 1854-ben I. Chr. SEITZ is kiadta. *Simplicianischer Lustig-Politischer Haspel-Hannsz*, 1684.; *Simplicissimi Alberner Brief-Steller*, 1684.; *Simplicia-*

nischer Jan. Perus, 1672. és 1696. és *Simplicissimus Redivivus*, 1744.) — Philipp STAUFF: Vignetten und Schmuckbuchstaben. (Annak okait vizsgálja, hogy miért szorul a modern könyvekben annyira hátrébe a pusztán díszítő elem a szemléltető elem javára. A főokot abban látja, hogy a nében elhomályosultak azok az ősgermán képzetek, melyeket a kereszténység és a római jog térfoglalása következtében csupán az iniciálék és vignetták díszítő elemei szimbolizáltak.) — Leopold HIRSCHBERG: Wässrige Zinober-Lösung. (K. PRÄTZEL igen ritka *Hidrian* c. könyvecskéjének SPECKTER rajzolta képecskéit ismerteti, melyek E. T. A. HOFFMANN *Klein Zaches*-ének hatását mutatják.) — Paul HENNIG: Die Desinfektion von Büchern mit dem Rubnerschen Apparat. (Annak megállapítása után, hogy a könyvek fertőtlenítésénél követett eljárások eddig kielégítő eredménnyel nem jártak, leírja a RUBNER-féle fertőtlenítő készüléket, mely erre a célra is teljesen megfelel. Lényegileg a RUBNER-féle eljárás nem egyéb, mint vizgőzzel történő fertőtlenítés, de a szokásos nyomás és hőmérséklet tetemes csökkentésével. A készülék fertőtlenítő kamarája négyoszlopes szekrény, melynek teljesen sima belső falai meggömbültek, ami a magas vákuum által okozott nyomás kibírását igen előmozdítja. A kamarában megfelelő mérő-készülékek vannak, amelyek a hőfokot és a légnyomás nagyságát mutatják. A fertőtlenítéshez 50–55 C°-nyi 80/0-os formalingőzt vezetnek a készülékbe, melyben a SCHIEBER-féle légszivattyúval majdnem teljesen légüres teret állítanak elő. A formalinoldatot többször is föl lehet használni; ára literenkint 13–15 pfennig. Az üzemi költségek javarészét a párologtatáshoz és a légszivattyú működéséhez használt meleg s a kondenzátor hűtése okozza.) — 8. szám (november): Karl SCHOTTENLOHER: Denkwürdige Reformatiionsdrucke mit dem Bilde Luthers. (LUTHER első ismert arcképét Lucas CRANACH készítette 1520-iki rézmetszetén. Sokkal szebb ugyane művész 1521. április 2-ika előtt készült második metszete. Egy harmadik, ugyancsak CRANACH műhelyéből származó metszet, melyet Hans C. készített még 1520-ban, különösen népszerű lett Dél-Németországban, ahol fametszetű utánzatai a nyomtatványok egész sorában szerepel. Ennél is nagyobb hatással volt a LUTHER-arcképekre Hans BALDUNG metszete, melyen a reformátor sugárkoszorús feje fölött a Szentlélek lebeg. Szerző ezután sorra veszi a LUTHER életéből vett jelenetek ábrázolásait s rámutat az ellentábor karrikatúráinak gyér számára.) — Karl FREYE: Die Lenz-Ausgabe Ludwig Tiecks. (J. M. R. LENZ összegyűjtött műveit 1828-ban adta ki először Ludwig TIECK, aki maga is fölismerte e kiadás több goromba hibáját, amint ezt FREYE TIECK hátrahagyott irataiból kimutatja. De több tévedésre FREYE mutat rá először.) — Giorgio Bonaccorso Graf von BUONACCORSI: Italienische Plakatkunst. (Különös elismeréssel adózik a firenzei virágkiállítás, a velencei regattaversenyeket s a nápolyi Male & Co. divatárúházat hirdető falragaszokat. Ez utóbbiak tervezőjét, DUDOVICHOT Itália legnagyobb plakátművészenek deklarálja.) — 9. szám (december): Ernst EISELE: Vom amerikanischen Bilderbuch. (Az amerikai képeskönyv egész a legutóbbi évekig kizárólag angol s részben német termékek utánnyomásából állott. Az eredeti termelés e téren csak napjainkban indult meg. Eredetiségével, ötletességével első helyen áll Jessie Willox SMITH; a groteszk irány jeles képviselője Grace G. WIEDERSEIM; az ifjúsági

regények illusztrátorai közt Frederik RICHARDSON és Harrison LADY válnak ki; az állattörténetek ügyes illusztrátora Clara E. ALTWOOD.) — L. DORFMÜLLER: Die Stadtbibliothek in Lindau. (A községi könyvtár magvát a sarútlan barátok 1528-ban felosztott rendházából kikerült könyvek képezték, de alapját csupán 10 év múlva vetették meg igazán. Gyarapodásának főforrásai a hagyományok voltak. Legelső katalógusát SEMBECK lelkész-könyvtáros készítette 1780-ban. A könyvtár jelenleg 200 kéziratból s 15.000 kötet nyomtatványból áll; ez utóbbiak közt 170 őnyomtatvány is van. Igen érdekes a reformációkorabeli röpiratoknak 1000-nél több darabra rugó gyűjteménye.) — Paul SCHUMANN: Unbekannte Wertherschriften. (Tíz eddig ismeretlen Werther-utánzat leírása szerző saját könyvtárából.) — 10. szám (1913. január): Adalbert HORTZSCHANSKY: Der Neubau der königlichen Bibliothek zu Berlin. (A berlini királyi könyvtár új épületének népszerű ismertetése A cikk részleteire, minthogy az új építkezésről már többször megemlékeztünk, itt nem terjeszkedünk ki. Csupán annyit jegyzünk meg, hogy a költségek előreláthatólag 30 millió koronára rúgnak s az épület, ha összes helyiségei könyvtári célokra fognak szolgálni s az udvari szárnyak is teljesen kiépítettek, öt millió kötet befogadását teszik lehetővé. Az összes helyiségek föl vannak szerelve vacuum cleanerrel, mely kifogástalanul működik, de a könyveket és a polcokat csakis úgy lehet teljesen leporolni e készülék segítségével, ha a könyveket lerakják a polcokról. Minden egyes munkaszoba s raktárszakasz föl van szerelve telefontal, melyek központja egy külön személyt köt le. Ugy a folyosók, mint a raktárak villanyvilágítással vannak ellátva, a raktárak födémői pedig világos, fényesre csiszolt műközlapokból készültek, amelyek fokozzák a természetes világosságot. A fűtés magasanymású vízgőzzel történik. A tűzvész ellen minden óvintézkedés megtörtént s a tűzoltóállomás és a könyvtár közt közvetlen telefonösszekötötés létesült.) — G. A. E. BOGENG: A. L. Schlözers «Entwurf eines Zeitungs-Collegii.» (SCHLÖZER, a politika tanára a göttingeni egyetemen, külön újságolvasókollégiumot tervezett 1777-ben. Szerző szószerint közli ez érdekes tervezetet.) — Eduard BEREND: Ein Zeitgenössisches Pasquill auf Jean Paul. (A *Shakal*, Der schöne Geist c. 1799-ben és 1801-ben megjelent gúnyirat ismertetése.) — Fedor von ZOBELTITZ: Der «Katalog Weisstein.» (Gotthilf WEISSTEIN [1852—1907.] berlini hírlapíró könyvtárkatalógusához készült bevezetése. A gyűjtemény főleg színháztörténeti efemeridákban gazdag.) — 11. szám (február): J. RUBBECK: Zur Entstehungsgeschichte der Grolier-Einbände. (Egy Damianus PFLUG lipcsei származású diák számára készült kötés alapján, mely nemcsak stilsztikailag, hanem a díszítéshez használt vasak egy része tekintetében is megegyezik a GROLIER számára készült kötésekkel s mely ekként van datálva: Anno 1542. *Lutetiae Parisiorum*, bebizonyítottunk véli, hogy GROLIER kötése a francia fővárosban készültek.) — Walter GRÖFF: Die Einführung der Lithographie in Italien. (A könyvmotot fiatal müncheni művészek honosították meg Olaszországban, névszerint Andreas és Johann DALL'ARMI, egy müncheni bankár fiai, továbbá egy Raphael WINTER nevű társuk. Az általuk 1805-ben életbeléptetett római műintézet egyik legelső terméke a subiacoi kolostor látkepe volt Josef Anton KOCH rajza nyomán. Szerző az 1820-ig terjedő kor-

szakból 14 olaszországi könyvmotot mutat ki.) — 12. szám (március): Carl v. KLINCKOWSTROEM: Die ältesten Ausgaben der «Prophéties» des Nostradamus. (Michel NOSTRADAMUS híres jóvendőmondásai, melyek közé 1605. óta több hamis is került, 1568-tól 1689-ig 23 különböző kiadásban láttak napvilágot. Szerző minde kiadásokat pontosan leírja s érdekes bevezetésben ismerteti a különböző kiadások szövegeltéréseit.) — Karl LORY: Eine deutsche Privatbibliothek. (A bajor Giech-grófi család thurnai [Oberfranken] kastélyában őrzött könyvtár címéleit ismerteti.) — Eduard BEREND: Beiträge zum Anonymenlexikon. (Öt adalék az 1798—1823. évek névtelen irodalmához.)

A MAGYAR BIBLIOGRAFIAI IRODALOM AZ 1912. ÉV 2—4. NEGYEDÉBEN.

BIBLIOTHECA Mauritii baronis Kornfeld. Index librorum hungaricorum. Budapest, 1913. Franklin-társulat kny. 8-r. 48 l.

BORSOS ISTVÁN. A pápai református főiskola könyvtárának katalogusa. II. kötet. Pápa, 1912. Főiskolai kny. 8-r. 352 l.

CIMJEGYZÉKE, A budapesti m. kir. tudományegyetem könyvtárának —. XXXIV. 1909. évi gyarapodás. Budapest, 1912. Egyetemi kny. 8-r. XXVIII, 237 l.

CIMJEGYZÉKE, A kegyestanitőrendiek vezetése alatt álló szegedi városi főgimnázium ifjúsági nagyobb könyvtárának —. Szeged, 1912. Endrényi Lajos kny. 8-r. 43 l.

CIMJEGYZÉKE, A kolozsvári máv. altiszti kör könyvtárának —. Kolozsvár, 1912. Stief Jenő és trsa kny. 16-r. 45 l.

CIMJEGYZÉKE, A m. kir. országos meteorológiai és földmágnassági intézet könyvtárába 1910. évben ajándék és vétel útján szerzett könyvek 9-ik —. (Egyszermind a könyvtár név- és tárgymutatójának folytatása.) Budapest, 1911. Heisler és Közöl kny. 8-r. 44 l.

CIMJEGYZÉKE, A m. kir. trencsényi 15. honvéd gyalogezred tisztii könyvtárának alapszabályai és —. Trencsén, 1912. Gansel Lipót kny. 8-r. 175 l.

CIMJEGYZÉKE, A szombathelyi iparostanonciskola könyvtárának —. Szombathely, 1912. Egyházmegyei kny. 8-r. 40 l.

CIMJEGYZÉKE, A vasvármegyei kultur-egyesület könyvtárának II. —. Szombathely, 1912. Vasvármegye nyomdávállalat kny. 8-r. 31 l. Ára 40 fill.

CIMJEGYZÉKE, Az egyesületi könyvtár —. (Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők szakegyesülete.) Budapest, 1912. Világosság kny. 8-r. 76 l.

GULYÁS PÁL. Az Elzevirek Reszpuplikái és rokonkiadványok a magyar nemzeti múzeumban. Budapest, 1912. Stephaneum kny. 8-r. 56 l. (Könyvészeti tanulmányok. II.) Ára 2 K 50 f.

GULYÁS PÁL. Népkönyvtári címjegyzék. Első pótfüzet. Budapest, 1912. A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsának kiadása. Athenaeum kny. 8-r. 250 l. Ára 2 K.

HELLEBRANT ÁRPÁD. A magyar philologiai irodalom 1911-ben. Budapest, 1912. Franklin-társ. kny. 8-r. 333—452. l.

JEGYZÉKE, A budapesti III. kerületi tanuló-utcai háztartási iskola és a vele kapcsolatos ifjúsági leányegyesület alapszabályai és könyvtári —. Budapest, 1912. Székesfővárosi házi kny. kis 8-r. 47 l.

JEGYZÉKE, A cs. kir. szab. kassa-oderbergi vasút könyvtári —. Budapest, 1912. Magyar sajtó kny. 8-r. 110 l.

JEGYZÉKE, A csornai iparos társaskör könyvtárának —. Csorna, 1911. Csornai kny. 8-r. 20 l.